

Min båt er så liten og havet så stort

Som forholdsvis ny leder for PP-tjenesten i Vesterålen og Lødingen er det mange tanker man kan gjøre seg i forhold til det å løse vårt oppdrag som PP-tjeneste. Oppgavene og utfordringene er mange, og det er i denne sammenheng jeg ser meg selv sitte i bedehuset på Skrova en søndags formiddag på søndagsskolen og istemme sangen: ”Min båt er så liten og havet så stort”. Heldigvis var det ikke jeg alene som hadde roretørn og styrte båten den gangen, og båten kom fram fordi en høyere makt tok ansvar for kurs og retning. Og vi hadde selvfølgelig troen på at vi kunne komme oss helskinnet gjennom både uvær og blåst selv om båten var liten. Slik følte vi det, i hvert fall den gangen.

Av våre oppdragsgivere får vi vite at vi har et ”rom å fylle” og mange oppgaver som skal løses, men våre ressurser i form av bemanning er begrenset. Ved vårt kontor har vi totalt 9 fagstillinger som skal dekke opp for behovene i barnehager, grunnskoler, videregående skoler og i forhold til voksne. Totalt har vi et befolkningsgrunnlag på litt over 30000. I dette bildet blir det også viktig å vise til at nye oppgaver stadig kommer til. Eksempelvis kravet om systemarbeid i barnehager som følge av ny barnehagelov og utfordringer i forhold til migrasjon/fremmedspråklige. Men det finnes så langt ingen bemanningsnorm for hvor mange ansatte det skal være i en funksjonell PP-tjeneste.

Det finnes heller ingen klare normer for hvilken utdanning som kreves for å arbeide i PP-tjenesten. I skolen kreves det nå utdanning på masternivå, men et slikt krav er ikke innført for de som skal arbeide i PP-tjenesten. I utgangspunktet skulle man tro at systemet var tilrettelagt slik at de som gir veiledning har mer kompetanse enn de som det blir gitt veiledning til, men dette prinsippet utvannes mer og mer. Samtidig ser en at det blir mer og mer vanskelig å rekruttere egnet arbeidskraft inn i PP-tjenesten. Pedagogene er etter hvert blitt den dominerende gruppen, mens psykologer i tjenesten er blitt en sjeldenhet. Når det gjelder pedagogene, så ser en også en tendens til at generalistkompetansen overtar mer og mer. E-pedagoger, t-pedagoger, audiopedagoger, synspedagoger og logopeder erstattes i større og større grad av pedagoger med mindre spisset kompetanse. Og spørsmålet jeg stiller meg er om vi utvikler oss mer og mer i retning av å bli en pedagogisk veiledningstjeneste, og at det spesialpedagogiske perspektivet kommer mer og mer i bakgrunnen.

En annen utfordring som henger sammen med forrige problemstilling, er at systemarbeid blir mer og mer vektlagt på bekostning av individarbeid.

LESEERFARING

Historisk sett har PP-tjenesten vært tuftet på å ivareta individperspektivet. I dag er vi i ferd med å skape et kunstig skille mellom systemarbeid og individarbeid. Disse to perspektivene er etter min oppfatning svært avhengige av hverandre, og må sees i en sammenheng. Det er vanskelig å tenke seg systemer uten individer, og likeledes at individer ikke skulle inngå i et eller annet system. Slik har det selvsagt alltid vært, og PP-tjenesten har derfor så langt jeg kan huske tilbake hatt i oppdrag å se individarbeidet i lys av skolenes/barnehagens beskaffenhet for øvrig.

Samtidig med at systemarbeid vektlegges sterkt, blir ofte systemarbeid synonymt med tilpasset opplæring. Systemarbeid blir ofte ensbetydende med å erstatte spesialundervisning med tilpasset opplæring. Dette kunne man si mye om, men realiteten er at tilpasset opplæring i alt for stor grad er blitt en retorikk og i mindre grad en måte å ivareta elever med spesifikke vansker på. Et annet begrep som blir brukt i forhold til PP-tjenesten og forventningene til den er begrepet "tett på". Dette blir oppfattet som at PP-tjenestens ansatte skal være nært skoler og barnehager rent fysisk. Tilstedeværelse blir sett på som svært viktig for at vi som PP-tjeneste skal løse vårt oppdrag. I dette ligger et toegget sverd som ikke er blitt særlig problematisert. Vi kan komme for nært skoler og barnehager og bli oppfattet som en inkorporert del av disse systemene. Historisk sett har PP-tjenesten plassert seg "mellom barken og veden" ut fra at det har vært viktig å bevare vår faglige integritet/vår faglige uavhengighet. Det har vært viktig å vise foreldre/elever at vi ikke har vært en del av skolen, men en frittstående og uavhengig tjeneste som skulle ivareta individets rettigheter og behov på en god måte. Dette har vært med på å skape tillit til oss som en faglig uavhengig tjeneste. Selv bruker jeg metaforen "fender" for å beskrive vår rolle og oppgave som PP-tjeneste. En fender er noe som er mellom og ikke en del av verken båten eller kaia. Fenderen skal tåle å ta imot støt og utfordringer fra to sider, dempe og legge til rette for en god samhandling mellom båt og land selv om havet er opprørt.

Fenderen kan klemmes og brukes, den kan slites og rykkes i. Men den er der når den trengs som mest, og evner i de fleste tilfeller å komme tilbake til sin opprinnelige form etter bruk.

I og med at vi stadig kommer tettere på skoleverket er det betimelig å spørre om vi er en frittstående og uavhengig tjeneste. PP-tjenesten blir ofte sett på som en utgiftspost. Dermed kommer vi ofte under press i forhold til våre tilrådinger som ofte medfører økte kostnader for de enkelte kommunene. Selvsagt er vi klar over vår rolle, men vi fokuserer kanskje ikke nok på vår sårbarhet i forhold til å la oss påvirke av de som er satt til å styre oss.

I denne sammenheng ser jeg det som viktig å stille seg spørsmålene: Hvem er vi til for? Hvem skal vi tjene? Er det mulig å tjene to herrer? I disse tre spørsmålene ligger det mange etiske betraktninger og vurderinger. Er vi i ferd med å bli en tjeneste som mer og mer agerer på systemets premisser (skolene, barnehagene, skoleadministrasjonen, økonomien), og som i mindre og mindre grad ivaretar barn og unge med spesifikke og særskilte behov for tilrettelegging? Etik er vanskelig, særlig når en ikke har hånd om alle valg og en settes i avhengighetsforhold som ikke er godt nok funderte.

Mer og mer føler jeg at vi er en tjeneste i forandring. Samtidig så vet jeg ikke sikkert om alle forandringer er til det gode. Det hevdes at PP-tjenesten styrkes og at det satses på PP-tjenesten. Samtidig virker det som om utredningskompetansen vår svekkes og at utdanningsveiene inn til arbeid i PP-tjenesten blir smalere og smalere. Dette at PP-tjenesten ikke er problematisert i forhold til den nye kompetansereformen for lærerne er et varsko om at PP-tjenesten ikke er så viktig. Mange av de som nå arbeider i PP-tjenesten har sin bakgrunn fra tidligere arbeid i barnehager og skoler. Dette har klart vært en styrke for PP-tjenesten, fordi systemkunnskap og kjentskap til hvordan profesjonen utføres ofte er en nødvendighet i forhold til å komme med gode faglige tilrådinger. Paradokset er at lærere som arbeider i PP-tjenesten nå er de som virkelig blir faglig "avskiltet". På sikt kan de ikke fungere som fullverdige lærere i

skolen, og de får heller ikke tilbud om å skaffe seg tilstrekkelig antall vektballer i fagene norsk, matematikk og engelsk. Det er også usikkert om framtidige lærere med masterbakgrunn vil ha nok og nødvendig spesialpedagogisk kompetanse for å arbeide i PP-tjenesten.

Ordet robust har også nådd vår tjeneste. Det er ikke lenger nok å være seg selv. Vi bør helst bli en del av noe større. Derfor velger flere og flere å lage faglige overbygninger, ofte benevnt som "Familiens hus", der barnevern, helsetjenester og PP-tjenesten inngår. Faren med slike overbygninger er at PP-tjenesten drukner i dette faglige samarbeidet og at PP-tjenestens egenart og identitet forsvinner.

Definisjonsmakt er viktig. Virkelighetsbeskrivelsen av PP-tjenesten overlates ofte i alt for stor grad til andre. Andre som ofte ikke kjenner arbeidsfeltet og historien til PP-tjenesten. I denne sammenheng blir det viktig at PP-tjenesten selv blir mer synlig og i stand til å artikulere ut fra egne erfaringer og fra den virkelighet vi til enhver tid står i.

"Sakkeus var en liten mann, opp i treet klatret han" istemte vi uten helt å skjønne hvorfor Sakkeus var så ivrig på å klatre i trær. I etterkant har jeg mer og mer skjønnet at det er viktig å få et overblikk og se mitt oppdrag i en større og bredere sammenheng. Min oppfordring til PP-tjenesten blir derfor at vi må ut og opp i den hensikt å få et metaperspektiv på hvordan vi løser vårt oppdrag. For meg blir det viktig å ha en levende debatt gående om våre utfordringer og vårt oppdrag som PP-tjeneste. Det viktigste er ikke å være enige eller å komme fram til enighet, men å bryne standpunkter og meninger i den hensikt å komme fram til gyldige argumenter og den beste praksis til beste for dem vi skal bistå gjennom vårt arbeide.

Og båten, den er og vil fortsatt sannsynligvis være for liten. Men med flere hender på rattet, nye oppdrag og GPS så det holder, - så må vel dette gå bra?

Frank Olsen

Daglig leder for PPD Vesterålen og Lødingen